

Prof. Dr. İhsan Doğramacı

HASAN CELÂL GÜZEL

Sevgili okuyucular, bu pazar sohbetinde sizlere 1950'li yıllardan bu yana Türk yüksek öğretimine damgasını vuran ve 60 yıldan beri Türkiye'nin gündeminden düşmeyen bir 'ulu çınar'dan, Prof. Dr. İhsan Doğramacı'dan söz edeceğim.

Doğramacı Hoca, yakınlarının deyimiyile 'Hocabey', geçen perşembe günü, arkasında hizmet ve faaliyet dolu tam 95 yıl bırakarak vefat etti. Bugün öğle namazında O'nu Kocatepe Camii'nden ebediyete uğurlayacağız. Cenazesi, yapıyla bizzat meşgul olduğu Bilkent Üniversitesi'ndeki 'Doğramacı Ali Paşa Camii'nin hazinesinde toprağa verilecek...

Hükûmet, O'nun devlet töreniyle defni için hususî kararname çıkardı ve çok isabetli bir karar aldı. Zira, Prof. Doğramacı, dünya çapında şöhret sahibi ve uluslararası entelijansiyanın itibar ettiği çok önemli bir şahsiyetti. Eminim ki, Hocabey kendisi için devlet töreni yapıldığını bilseydi çok memnun olurdu.

11 Şubat 2005 tarihinde yayınlanan 'Türk Şehri Erbil başlıklı yazımda şunları ifade etmiştim: "Aramızda yaşayan canlı bir tarih var diyerek Erbil'in en köklü ailelerinden birine mensup olan Prof. Dr. İhsan Doğramacı ile görüştim. Yılların yaşandırmadığı Doğramacı Hoca, Erbil'den bahsedince gözleri dolarak, 'Erbil, hâlen bir Türk şehridir. Nüfusun en az yarısı Türk'tür' diyor. Günümüzün Erbil Atabeyi diyebileceğimiz Prof. Doğramacı, Erbil'den 1932 yılında 16 yaşındayken ayrılmış. Ancak, Erbil'e olan sevgisini ve ilgisini hiç kaybetmemiş. Erbil merkezinde, okul öncesinden yüksekokula kadar Türkçe eğitim veren 15 okul yaptırmış. Kırki ve Süleymaniye 'de de birer okulu var."

Hocabey, yazımın yayınlanmasını müteakip beni aradı ve sesi titreyerek yazıdan dolayı memnuniyetini belirtti. Bilhassa 'Erbil Atabeyi' benzetmesine çok memnun olmuştu. Daha sonra nerede karşılaştıysak memnuniyetini tekrarladı. 3 Nisan 1915'te dünyaya gözünü açtığı Erbil'i, Kerkük'ü, Musul'u, Telafer'i bir türlü unutamıyor; o koca Türkmen yüreğinde bu eski diyarlarımızın hasretini, özlemine ve acısını yaşıyordu.

Geçen yıl Gaziantep'te iken beni aradı; özlediğini ve görüşmek istediğini söyledi. Çok memnun olmuştum; zira aramızda tatlı hâtıralar kadar ihtilâflar da yaşanmıştı. Lâkin basiretim bağılandı, acele edemedim. Ne yazık ki son bir sohbe fırsat bulamadık.

Hocabey, hayatta tanıdığım en pratik ve pragmatik kişiydi. Son derece kıvrak bir zekâya sahipti. Bazen o derece hızlı düşünürdü ki, bunu sözle takip edemeyince kırık dökük cüm-

leler kurardı. O, 1.90 boyundaki dev gibi adam, kendine mahsus yüz ve el mimikleriyle öylesine hareketlenirdi ki, küçük bir afacanın müzipliğini simasında seyrederdiniz.

Prof. Doğramacı, bazen yanlış icraatta da bulunmuştur. Başta YÖK olmak üzere birçok uygulamalarını eleştirebilirsiniz. Lâkin şurasını kabul etmeniz gerekir ki, Doğramacı Hoca, çok zor şartlar altında tamamen kendi kabiliyeti ve özellikleri sayesinde, kısa sürede dev eserlere imzasını atmıştır.

Prof. Doğramacı, kendi tecrübelerine dayanarak yeni bir yüksek öğretim sistemi kurmuş; kampüs tipi üniversitelerin oluşumunu sağlamış ve özellikle tıp eğitiminde çok başarılı modeller geliştirmiştir. Sadece, tümüyle kendi eseri olan Hacettepe Üniversitesi ve Türkiye'nin ilk vakıf üniversitesi Bilkent Üniversitesi bile, O'nun ismini yaşatmaya yetecektir.

O, üniversitelerin kuruluşunda 'Üniversite lideri rektör/yönetici' statüsünü geliştirerek bunun en güzel örneğini şahsında vermiştir. 'Doğramacı gibi adam' sözü, pratik, pragmatik, süratli çalışan, kreatif kişileri anlatmak için kullanılır olmuştur.

Hocabey'i ilk defa 1969 yılında tanıdım. O tarihte ben, Devlet Plânlama Teşkilâtı'nda, eğitim yatırımları konusunda yetkili olan, henüz 24 yaşında genç bir uzmandım. Hacettepe Üniversitesi'nin gelişimini ve Beytepe kampüsünün kuruluşunu heyecanla yakından izledik. Süratli ve başarılı icraatından dolayı O'nu destekledik ama Hocabey bütçe tahsislerini bir türlü beğenmez, birkaç misli fazlasını isterdi. İstanbul, Ankara Üniversiteleri gibi eski ve büyük üniversitelerin lagar ve işinden habersiz yöneticileri bütçe dönemlerinde uyuklarken Doğramacı, daha fazla ödenek ko- parmak için akla hayâle gelmez işler yapardı. En basit numarası, Hacettepe Tıp Fakültesi Hastanesi'nde içinde halılar döşeli lüks odalar düzenleyerek Meclis Bütçe Komisyonu üyelerine ve yakınlarına tahsis etmekte.

1969 yılının bir sonbahar gecesinde (bütçe döneminde), eşimle birlikte bir arkadaş ziyaretinden Ankara Ayrancı'daki evimize dönüyorduk. Apartmanın girişine geldiğimizde şaşkınlıktan dona kaldık. Vakit geceyarısını geçmişti. Doğramacı Hoca, apartmanın girişindeki merdivenlere oturmuş, sokak lambasının ışığında klasörleri, dosyaları karıştırıp duruyordu.

Bizi görünce çocuk azarlar gibi, "Nerede kaldınız? Bir saattir sizi bekliyoruz" dedi. Evrakını toparlayarak Hoca'yı eve davet ettik. Salona girip ceketini çıkardı; sonra çok candan ve tonton bir edayla doğruca mutfağa gitti ve 'Sizi beklerken acıktım' diyerek kendisine bir sandviç hazırladı. O geceyi Hacettepe Üniversitesi'nin yatırımlarını tartışarak geçirmiştik...

Hocabey'le tatlı ve acı hâtıralar o kadar çok

ki... Gene bir türlü unutamadığım tatlı bir hâtıramızı anlatayım. 1970 yılının bütçe döneminde Doğramacı, biz plâncıların kuyruğunu iyice kıstırmıştı. Beytepe kampüsünün kamulaştırma ödeneğinin tamamını istiyor ve üzerimizde fena hâlde baskı yapıyordu. Zamanın Başbakanı Demirel, DPT Müsteşarı merhum Özal ve SPD Başkanı Yalçıntaş ödeneği elden çıkarmamak için haklı olarak kalan bir haftayı Hoca'ya yakalanmadan geçirmeye çalışıyor; bana da, 'Sağlam dur, sakın tâviz verme' diye tenbihatta bulunuyorlardı. Sanki Doğramacı'yı atlatmak kolaymış gibi...

Ben, Bütçe'nin TBMM'ye verileceği 30 Kasım gecesine kadar Hoca'ya yakalanmamak için DPT binasının kapısına hizmetli personel den bir erkete koydum. Hoca, DPT'nin kapısına yaklaşıncaya erkete odamın bulunduğu koridorun başında 'Doğramacı geliyor!' diye bağırlıyor; ben de aşağıya koşarak alt kattaki eski Başbakanlık binasından kaçıyorum. Hoca'yı iki gün atlattıktan sonra benim kaçtığımı anlamış. Tam da 30 Kasım günü bizim erketeyi atlatıp koridorun başında beliriverdi. Kaçacak yer bulamayınca kendimi DPT'nin tuvaletine attım. Birkaç dakika sonra pisuarın yanından uzun boyunlu bir baş uzanarak bana, "Haydi çabuk ol da şu projeleri görelim" dedi. Tabii, hiç değilse istediklerinin bir kısmını kopardığını tahmin edersiniz. Zaten geri kalanını da Meclis Bütçe Komisyonu'nda halletti...

Doğramacı Hoca, son derece hoşgörülü bir insandı. Dostluğa önem ve değer verirdi. Dünyanın hemen her yerinde dostları vardı. Ne kadar uluslararası kuruluşa ve derneğe üye olduğunu, başkanlık ve yöneticilik yaptığını kendisi bile tam olarak söyleyemezdi. Çok iyi bildiği Arapça, Farsça, İngilizce, Fransızca, Almanca dışında çok sayıda yabancı dilde meramını ifade edebilir, okur ve yazardı. Ankara Bahçelievler'deki eski evinin salonlarının ve odalarının duvarlarında ömrü boyunca aldığı şiltler, beratlar, madalyalar asılıydı.

O'nu fazla hümanist ve enternasyonalist bulur, bazen tenkit ederdim. O zaman boynunu bükerek ve millî meselelerdeki hassasiyetlerini anlatırdı. Özellikle dış Türkler konusunda çok gayretliydi.

Hocabey pek dindar sayılmazdı ama Allah'a ve İslâm'a inanırdı.

Prof. Dr. İhsan Doğramacı, uzun bir ömrü, her ânını değerlendirerek doya doya yaşadı. Bütün insanlığa ve Türkiye'ye çok değerli hizmetlerde bulundu. Beraberce yürüttüğümüz 'aşı kampanyası' sayesinde Türkiye'de çocuk ölüm oranlarını nasıl aşağıya çektiğini hatırlıyorum.

O'nun mücadele ve hizmetle geçen hayatı genç nesillere örnek olsun.

Allah rahmet etsin, taksiratı varsa affetsin... Ailesine, yakınlarına, eğitim ve tıp camiasına başsağlığı diliyorum.

hcelalguzel@yahoo.com